

Nr 570.

Av herr **Hansson** i Vännäsby m. fl., i anledning av *Kungl. Maj:ts proposition, nr 154, med förslag till lag om tillsättning av prästerliga tjänster.*

Den till innevarande års riksdag avlättna propositionen nr 154 med förslag till lag om tillsättning av prästerliga tjänster stadgar i § 41 mom. 4, att kyrkoherdetjänst i pastorat skall var tredje gång den blir ledig tillsättas av Konungen. Huvudmotivet till denna avvikelse från den sedvanliga ordningen, som gör församlingens val avgörande för tjänstens återbesättande, är enligt propositionen att bereda ökad möjlighet till befordran av förtjänta präster, vilka eljest icke vunnit sådan. Enligt vår uppfattning, vilken delas av många för kyrkliga frågor intresserade personer inom vårt land, inger detta avsteg från det nu tillämpade systemet stora betänkligheter. Församlingens rätt att välja sitt prästerskap är gammal och har med tiden vuxit sig fast i befolkningens medvetande. Den innebär också en viss garanti för att åt den typ av kyrkligt liv och religiös uppfattning, som är utmärkande för viss del av landet, inrymmes tillräcklig hänsyn. Vi behöva här blott peka på det föga tilltalande och i varje fall alldeles onödiga uti, att församlingar i utpräglat schartauanska församlingar (på västkusten) och lågkyrkligt eller frikyrkligt orienterade församlingar (på ostkusten, Norrland o. s. v.) mot sin önskan påtvingas ett — om ock personligen fullt oförvitligt — prästerskap, beträffande vilket dock förutsättningar för en djupare uppskattning och förståelse fela. Så kraftiga ingrepp som i föreliggande fall gjorts i församlingarnas rätt synas oss bära företagas endast, där verkligt påtagligt behov föreligger eller grava anmärkningar mot nuvarande tillstånd kunna framställas. Intetdera synes oss emellertid vara fallet. Ju mera församlingens religiösa liv får gestaltas utan andra ingripanden från statens sida än som äro *oundgängligen* nödvändiga desto fördelaktigare. Förändringar överhuvud och i synnerhet hastiga omvälvningar på det religiösa området bära vidtagas, där så måste ske, med synnerligen varsam hand. Den i propositionen föreslagna rätten för Konungen att var tredje gång tillsätta kyrkoherdetjänst bottenar i en viss misstro mot församlingens omdöme vid prästval. Vi hålla bestämt före att intet inträffat av beskaffenhet att motivera en dylik misstro. Garantier av mera formell art ligga ju också däri, att, innan val äger rum, vederbörande domkapitel skall upprätta förslag över dem, som kunna ifrågakomma till platsen. En viss gallring har alltså redan skett. Av dessa grunder önska vi församlingarna behållna vid sin gamla rätt att genom val utse kyrkoherde.

En enligt vår mening vida lyckligare lösning hade varit att bereda äldre obefordrade men väl meriterade prästmän kompensation genom lönetillägg el. dyl. å deras innehavande befattning. Ett sådant förfaringssätt innebär ej heller någon för vår administration alldeles främmande princip. Redan tidigare hava vissa grupper av tulltjänstemän på grund av minskade befodringsutsikter tillerkänts särskild löneförbättring i samband med ämbetsverkets omreglering. Även i annat fall har Kungl. Maj:t berett tjänsteman särskild lönekomensation. Ett dylikt förfaringssätt skulle sannolikt ej bliva nämnvärt dyrbart för det allmänna. Då Kungl. Maj:ts nu ifrågavarande proposition emellertid endast avser tillsättande av vissa prästerliga befattningar och ej grunder för prästerskapets avlöning, hava vi ej ansett oss i detta sammanhang befogade att framföra några positiva önskemål härutinnan utan velat inskränka oss till att påpeka en utväg, som enligt vår mening varit lämpligare att beträda för vinnande av det uppgivna syftet.

Om emellertid riksdagen skulle gå in för Kungl. Maj:ts i propositionen angivna förslag med rätt för Kungl. Maj:t att från inflytande utesluta församlingen i vissa fall, så synes oss steget lika gärna — och detta av verkliga positiva skäl — böra tagas fullt ut. Vi syfta härvid på det val, som jämlikt förslaget skall föregå Kungl. Maj:ts eget beslut. Kungl. Maj:t har föreslagit en valprocedur av det eljest vanliga slaget, eventuellt utökad med omröstning om kallande av fjärde provpredikant. Mot en sådan anordning hysa vi allvarliga betänkligheter.

Ett prästval, ej minst i rikets nordligare delar, är alltid en tämligen omständlig förrättning. Den drager ock, såsom erfarenheterna visat, ofta med sig mindre önskvärda konsekvenser, såsom en osympatisk valagitation, i många fall byggd på ingående dryftande av sökandens privatförhållanden. Efter valet kvarstå understundom motsättningar såväl mellan den valde och vissa väljargrupper som mellan dessa inbördes. När nu i alla fall församlingens gamla och ur många synpunkter värdefulla, för att ej säga omistliga rätt att bestämma utgången måste av billighetsskäl uppgivas för vissa fall och församlingens önsknings således ej längre spela någon roll, synes ock det damm, som gärna upprives vid en valförrättning, böra undvikas. Församlingsborna kunde enligt förslaget komma att bli ställda inför två slags val, det ena ett verkligt eller effektivt val, där församlingens uttalade önskan lades till grund för utnämning, det andra, ett skenval, utan annan verkan än ovan påtalade nackdelar. Denna tudelning av valen komme sannolikt att därjämte medföra den konsekvensen, att mången väljare förlorade intresset för valen, då han måhända ej kunde hålla reda på vad slags val det vore fråga om men väl visste, att allt hans med deltagande i ett skenval förenade besvär alltid vore förgäves.

Ett enkelt sätt att råda bot för dessa olägenheter synes oss vara, att domkapitlet, sedan ansökningar i vanlig ordning inkommit till tjänst som skall återbesättas av Kungl. Maj:t ensam, insänder dessa, eventuellt med för-

ord för viss sökande, till Kungl. Maj:t som därefter företager utnämningen inom eller utom kretsen av de sökande. Då det mycket begränsade antal personer, vilka enligt förslaget (§ 3) skulle äga rätt att anmäla sig direkt hos Kungl. Maj:t till erhållande av befattning, varom här är fråga, måste förutsättas besitta avsevärda meriter, torde riskerna ej bliva alltför stora för församlingen att Kungl. Maj:ts rätt att utnämna kyrkoherde utan förutgången val kommer att innebära någon större reell förlust för församlingen. Genom den av oss sålunda föreslagna ordningen undvikes emellertid en onödigt procedur, som endast kan vålla besvär och motsättningar i församlingen, ej minst till obehag för den tillträdande kyrkoherden, som ändock på grund av Kungl. Maj:ts beslut och oberoende av församlingens val bleve bestämd för platsen. Såsom vi här ovan framhållit gagnas enligt vår bestämda uppfattning det religiösa livet i församlingen bäst genom att befrias från onödiga irritationsmoment och beredas arbetsro under förhållanden, som så långt ske kan skyddats mot ingripanden utifrån av mer eller mindre tillfällig art.

Vi hemställa därför — under åberopande av vad vi här ovan anfört —,

att riksdagen icke måtte bifalla vad Kungl. Maj:t i § 41 mom. 4 i förslag till lag om tillsättning av prästerliga tjänster föreslagit utan låta församlingen jämväl för framtiden behållas vid sin gamla rätt att själv utse kyrkoherde. Skulle denna vår hemställan ej vinna bifall, hemställa vi alternativt, att vid sådana tillfällen, då Kungl. Maj:t själv skall äga utse kyrkoherde i församling, någon valförrättning i anslutning därtill icke anordnas i vederbörande församling.

Stockholm den 14 mars 1934.

Eric Hansson.

E. Thorell.

T. G. v. Seth.

Johan Johansson,
Tväråselet.

John Gustafsson
i Vålsnäs.

Johan Olofsson,
Digernäs.